

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

О.М. Грабовська, А.Р. Дідух

УРОКИ української літератури

9 клас

I семестр

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

**Орієнтовне календарно-тематичне планування
на І-й семестр**

№ уроку	Тема уроку	Дата	Сторінка
1.	Вступ. Роль і місце літератури в житті нації. Розвиток літератури. Творча індивідуальність митця. Художній твір — нова естетична дійсність, що “вбирає” свій час і є носієм загальнолюдських вартостей. Аналіз твору в історичному та естетичному контекстах. ТЛ: аналіз художнього твору, контекст, естетика.		8
2.	Усна народна творчість. Процес виникнення фольклору. Багатство і розмаїття українського фольклору (повторення і узагальнення вивченого). Види родинно-побутових пісень. Родинно-побутові пісні “Місяць на небі, зіроньки сяють”, “Цвіте терен, цвіте терен”.		16
3.	Родинно-побутові пісні “Сонце низенько, вечір близенько”, “В кінці греблі шумлять верби”, “За городом качки пливуть”, “Світи, світи, місяченьку”, “Лугом іду, коня веду”. Культ романтизованих почуттів, сентиментальний пафос, традиційна символіка. ТЛ: поглиблення знань з поезики народної пісні.		26
4.	Весілля — один із провідних жанрів родинно-обрядової творчості. Основні етапи весілля та їхній пісенний супровід. Весільні пісні “До бору, дружечки, до бору”, “А брат сестрицю та й розплітає”, “Розвий, сосно, сімсот квіток”, “Летять галочки у три рядочки”, “Ой матінко, та не гай мене”. Естетична специфіка весільної пісні як обрядової.		32
5.	ВЧ № 1. Інсценування народного весілля. Використання елементів народної обрядовості у творах українських письменників.		47
6.	Українські народні балади “Бондарівна”, “Ой летіла стріла”, “Ой на горі вогонь горить”, “Козака несуть”. Тематичні та стильові особливості, сюжет, герої українських балад (легендарні, історичні, сімейні, любовні та ін.)		49

7.	ЛРК № 1. Весілля в традиціях і обрядах рідного краю. КР № 1 (тести) за розділами “Вступ” та “Усна народна творчість”.		58
8.	Українська середньовічна література XI–XV ст. Розвиток писемності після хрещення Руси-України (988 р.) Найдавніші рукописні книги Київської Русі (Остромирове Євангеліє, Ізборник Святослава).		78
9.	Перекладна література.		84
10.	Біблія (фрагменти). Легенди: про створення світу, про перших людей Адама і Єву, про потоп на землі, про Вавилонську вежу, про Мойсея. Десять заповідей. Притча про блудного сина. Притча про сіяча.		98
11.	Оригінальна література княжої Руси-України. Літописи як історико-художні твори. “Повість минулих літ” — історична книга і збірка епічних творів. Виникнення Києво-Печерського монастиря.		104
12.	Києво-Печерський патерик як пам’ятка життійної літератури, місце його укладання, головні герої. Зміст оповідання про Прохора-чорноризця.		112
13.	Українська література ренесансу і бароко. Роль православних братств, Острозької та Києво-Могилянської академії у розвитку української культури, зокрема книгодрукування. Перші друковані книги в Україні. (Буквар — 1574, Апостол — 1574, Біблія — 1581). Іван Вишенський — мислитель, богослов, полеміст.		115
14.	Історично-мемуарна проза. Загальні відомості про козацькі літописи (Самовидця, Г. Гребінки, С. Величка). “Історія русів” (фрагменти) анонімого автора. Політична і культурна історія України. Зображення національного і релігійного гніту.		122
15.	Поезія. Іван Величковський. Фігурні (курйозні) вірші (з рукописних книг “Зегар з полузегарком” і “Млеко”). Семен Климовський. “Їхав козак за Дунай”. Зразок давньої любовної лірики. Світова слава пісні. ТЛ: фігурний (курйозний) вірш.		126

16.	Драматургія. Час і місце побутування шкільної драми, її роль, виконавці. “Владимир” Ф. Прокоповича — зразок шкільної драми. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку театрального мистецтва.		131
17.	Григорій Сковорода. Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Його християнські морально-етичні ідеали. Біблійна основа творчості Г. Сковороди та його вчення про самопізнання і “сродний труд”. Філософський трактат “Вступні двері до християнської добронравності”. ТЛ: афоризми.		136
18.	Григорій Сковорода. Збірка “Сад божественних пісень”. Поезії “Всякому місту — звичай і права”, “De libertate”.		173
19.	Григорій Сковорода. Збірка “Байки харківські”. Повчальний характер і художні особливості притч-байок “Бджола та Шершень” і “Собака і Вовк”.		180
20.	РЗМ № 1.: Усний твір-роздум за творчістю Григорія Сковороди. Підготовка до контрольного домашнього твору.		187
21.	КР № 2 (відповіді на запитання за розділом “Давня українська література”).		191
22.	Нова українська література. Суспільно-історичні обставини наприкінці XVIII ст. Духовне поневолення нації. Життя народу — предмет художнього зображення. Актуальність фольклорної традиції. Розвиток фольклористики, етнографії. Основні художні напрями (класицизм, романтизм, початкові форми реалізму). Бурлескна стильова течія. Найвидатніші митці: І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Шашкевич, Т. Шевченко, П. Куліш, Л. Глібов, Марко Вовчок, Ю. Федькович.		191
23.	Іван Котляревський. “Енеїда” (скорочено). Творчість І. Котляревського — новий етап у розвитку національного самоусвідомлення. Драматург і театральний діяч. Історія створення “Енеїди”. ТЛ: травестія, пародія, бурлеск.		201

24.	І. Котляревський. “Енеїда” (скорочено). Національний колорит, зображення життя всіх верств суспільства, алюзії на українську історію в ній. Бурлескний гумор, народна українська мова. Утвердження народної моралі (картина пекла, раю) в душі просвітительства. ТЛ: алюзія. Поглиблення знань про силабо-тонічне віршування.	212
25.	Іван Котляревський “Наталка Полтавка”. Соціально-побутова драма “Наталка Полтавка” — перший твір нової української драматургії. Її довготривале сценічне життя. Торжество народної етики. Наталка як уособлення кращих рис української жінки, що відстоює людську гідність, бореться за своє щастя.	224
26.	ВЧ №2. Виразне читання фрагментів драматичних творів. І. Котляревський. “Наталка Полтавка”.	230
27- 28.	РЗМ № 2. Контрольний твір за творчістю І.П. Котляревського.	234
29.	Григорій Квітка-Основ’яненко — батько української прози, один із перших у Європі “творців людової повісті” (І. Франко). “Маруся” — перша україномовна повість української літератури, взірець сентименталізму. Головні персонажі твору — уособлення високих морально-етичних якостей простої людини. ТЛ: літературний напрям, течія, поняття про сентименталізм, реалізм.	238
30.	Григорій Квітка-Основ’яненко. Картини життя українського суспільства за часів Великої Руїни в “Конотопській відьмі”. Іронія і сатира у повісті. Поєднання реалізму і фантастики.	247
31.	ПЧ № 1. Г. Квітка-Основ’яненко. “Салдацький патрет”. КР № 3 (тести) за творчістю Котляревського і Г. Квітки-Основ’яненка.	251
32.	Урок-підсумок. Твори, які найбільше запам’яталися.	254

Твори для вивчення напам'ять

1. Чотири родинно-побутові пісні (на вибір).
2. Г. Сковорода. “Всякому місту — звичай і права”; кілька афоризмів (на вибір).
3. І. Котляревський. Уривок з “Енеїди” (на вибір).

Додаткова література для читання

1. Г. Сковорода. Поезії, байки, філософські трактати.
2. М. Старицький. “Остання ніч”.
3. М. Слабошпицький. “З голосу нашої Клію”, “Марія Башкирцева”.
4. Н. Королюк. “Маленькі історії про українських композиторів XVIII — XX ст.”
5. Г. Квітка-Основ'яненко. “Пархомове снідання”, “Маруся”, “Сва-тання на Гончарівці”, “Салдатський патрет”.
6. М. Костомаров. “Сава Чалий”, “Чернігівка”.
7. Марко Вовчок. “Невільничка”, “Три долі”, “Маша”, “Отець Андрій”, “Інститутка”, “Чортова пригода”.
8. О. Іваненко. “Марія”.
9. П. Куліш. Оповідання, поеми, “Автобіографія”.
10. Т. Шевченко. “Автобіографічний нарис”, “Назар Стодоля”, “Єретик”, “Щоденник”, “Художник”.
11. О. Кониський. “Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя”.
12. С. Воробкевич. “Турецькі бранці”, “Вісім чи дев'ять? Сміх-винки про Безглуздів”.
13. М. Грушевський. “Предок”.
14. Ю. Щербак. “Хроніки міста Ярополя”.
15. С. Скляренко. “Святослав”, “Володимир”.
16. Ю. Косач. “Володарка Понтиди”.
17. І. Сенченко. “Диоген”.
18. Р. Іванченко. “Гнів Перуна”.
19. Р. Іванчук. “Манускрипт з вулиці Руської”, “Вода з каменю”, “Четвертий вимір”.
20. І. Липа. “Світильник неугасимий. Тринадцять притч”.
21. Ю. Мушкетик. “Смерть Сократа”, “Жовтий цвіт кульбаби”, “Суд над Сенекою”.
22. В. Малик. “Чорний вершник”, “Горить свіча”.
23. Огненний змії. Антологія української фантастики XIX ст.
24. Дерево пам'яті. Книга українського історичного оповідання.
25. В. Герасим'юк. Поезії.
26. Молоде вино. Антологія поезії.

УРОК 1

Тема. Вступ. Роль і місце літератури в житті нації. Розвиток літератури. Творча індивідуальність митця. Художній твір — нова естетична дійсність, що “вбирає” свій час і є носієм загальнолюдських вартостей. Аналіз твору в історичному та естетичному контекстах. ТЛ: аналіз художнього твору, контекст, естетика

Мета: розкрити учням значення літератури в житті нації; ознайомити з періодизацією розвитку літератури; формувати вміння пояснювати відмінність усної словесності від книжної літератури; поглибити знання учнів про літературу як вид мистецтва; виховувати усвідомлення національного і вселюдського значення мистецтва.

Обладнання: книжки різних років видання, ілюстрації, пов’язані з періодизацією розвитку літератури, підготовлені матеріали для пошукової роботи, фото давніх пам’яток літератури.

Хід уроку

І. Повідомлення теми та очікуваних результатів уроку.

1. Вступне слово вчителя.

— Історія розвитку української літератури мала такий же надзвичайно складний, самобутній шлях, як і історія країни в цілому. Література зберігає та передає загальнонаціональні, загальнолюдські цінності від покоління до покоління, збагачує наш внутрішній світ, виховує естетичний смак, розвиває інтелект, світогляд. Нам, українцям, є чим пишатися, адже наша література впродовж століть довела свою унікальність, бо попри всі гоніння й несприятливі історичні умови продовжувала розвиватися, постійно відстоюючи своє право на існування.

Сергій Олександрович Єфремов, видатний український літературознавець і критик, заступник голови Центральної Ради, влучно висловився про роль і місце нашої літератури в історії українського народу: “Письменство у кожного народу має величезну вагу як вираз творчої сили нації, з одного боку, та міжнародного єднання і впливів, з другого. Кожне національне письменство, зазнаючи помітних і непомітних впливів од інших письменств, все-таки органічно переробляє й перетворює їх і виявляє тим натуру даної нації, її ідеали й змагання, її інтереси й потреби. Письменство в цілому скрізь виступає оборонцем покривджених, утіхою од життєвої буденщини — тією втіхою, що підіймає дух людський, привчає його не за скороминуше й буденне вболівати, а добувати високе й вічне з окрушин життя, запалює його тим святим незадоволенням сучасністю, що невпинно жене людськість

УРОК 15

Тема. Поезія. Іван Величковський. Фігурні (курйозні) вірші (з рукописних книг “Зегар з полузегарком” і “Млеко”). Семен Климовський. “Їхав козак за Дунай”. Зразок давньої любовної лірики. Світова слава пісні.

ТЛ: фігурний (курйозний) вірш.

Мета: допомогти учням глибше усвідомити ідейно-художні особливості фігурних віршів І. Величковського, розрізнити їхню релігійну і світську тематику; удосконалювати навички виразного читання; розкрити світову славу пісні С. Климовського; вчити учнів коментувати зміст і версифікаційні особливості віршів С. Климовського; виховувати почуття гідності.

Обладнання: фонозапис пісні “Їхав козак за Дунай”, портрети С. Климовського, І. Величковського, тексти віршів І. Величковського.

Хід уроку

І. Актуалізація опорних знань.

1. Рольова гра “Б. Хмельницький та І. Мазепа” (за фрагментами “Історії Русів”).

2. Евристична бесіда.

— Які літописи називають козацькими?

— Яка роль козацьких літописів у відтворення історичного минулого України?

— Про які події йдеться в “Літописі Самовидця”?

— Назвіть літопис, що описує історію козацтва з часу його виникнення до 1709 р.

— Чим відомий “Літопис Самійла Величка”?

II. Повідомлення теми та очікуваних результатів уроку.

1. Слово вчителя.

— У давнину вважали: якщо ти освічена людина, то повинен уміти вправно скласти вірш з будь-якогої нагоди. Саме тому у братських школах та колегіумах піітика (теорія і практика віршування) була чи не найважливішим предметом. Учителі піітики та їхні учні були найпершими складачами віршів. Вони писали вірші з нагоди релігійних свят, похвальні, історичні, сатиричні, гумористичні, твори соціальної тематики, про особисте життя людини.

Видатні поети XVI — XVIII ст. — Климентій Зіновійв, Касіян Сакович, Лазар Баранович, Семен Климовський, Іван Величковський та ін.

Вірші XVI—XVIII ст. написані за нерівноскладовою системою віршування. Це значить, що кількість складів в окремих рядках різна. У XVII ст. паралельно з існуючою виникає рівноскладова (силабічна) система віршування.

На уроці ми ознайомимося з віршами Івана Величковського.

2. “Зустріч із поетом”

(Матеріал для розповіді.)

Іван Величковський (бл. 1650—1701 рр). Поет, перекладач, теоретик літератури, культурний і громадський діяч II половини XVII ст.

Навчався в Києво-Могилянській колегії, потім жив у Чернігові, працював у друкарні Лазаря Барановича і входив до чернігівського гуртка поетів. Пізніше оселився в Полтаві, служив священиком.

І. Величковський справедливо вважається одним з найоригінальніших барокових поетів. Його творчості притаманні як духовні, так і світські мотиви, що розкриваються через філософську й морально-повчальну тематику. Поезіям І. Величковського властиві типові для бароко орнаментальність, афористичність, влучність, дотепність та курйозність; побудовані твори на контрастах й антитезах.

І. Величковський — визнаний майстер епіграм і панегіриків. Перекладав він і з європейських мов, прагнучи ознайомити українського читача з тогочасним літературним процесом.

Однією з найбільших заслуг поета є розробка теорії та практики курйозного віршування, яке він назвав “штуки поетицкіє”. Узагальнений європейський та український теоретичний матеріал він ілюструє власними поетичними прикладами. Ці теоретичні положення й сьогодні служать основою для сучасної теорії зорової поезії. Автор розглядає близько 20 традиційних видів курйозної поезії (акровірш, вірш-лабірінт, фігурний вірш).

Наведемо приклад знаменитих двовіршів І. Величковського:

Магнат, як магніт, кожний добре знає:

Сей залізо, а той злото притягає.

бажань, домагань частини персонажів, поданих найрельєфніше в ярмарковій юрбі; так, циган і циганка мудрують обдурити когось, перекупка — прода-ти з баришем, парубки і дівчата — пожартувати, позалицятись; Матвій Шпонець продав сіль і на всі гроші гуляє, п'є, бешкетує на radoцax, а статечні селяни хочуть вторгувати грошей, щоб було чим платити, коли “десяцькі у волость потягнуть за подушне і за общественне”. Кожний купець на-перебій вихваляє свій крам: “Той купує, той торгує, той божиться, той прициняється, той спорить, той товариство склика; той на жінку гука, ті лаються, ті йдуть могоричі запивати; жіноцтво щєбече, усі разом розказують і ні одна не слухає, старці співають Лазаря, кобили ржуть, колеса скриплять; той возом їде та кричить: “По глину, по глину!”, а назустріч йому викрикує: “По горшки, по горшки!” Діти, погубивши матерів, нищать; там скавучить собака, там придушили поросля: ви-щить на весь базар, а свиня, хрюкаючи, пробирається промеж народом; там перекупки хватають за поли парубків та школярів: “Ходи сюди, дядёшка! — кричать. — Візьми в мене, паниченьку! От бублики гаряченькі, з мачком... От паляниця легесенька, тільки що з печі!” Та-та-та-та-та й не розбереш, що вони там і кричать, бо усюди гомонять, як у млині, як на всі меле і товче”.)

— Що, на вашу думку, є головним у творі?

(Головне в творі — це талановито намальована картина ярмарку на Україні початку ХІХ століття, сповнена зорових, слухових образів, багатства життєвих фарб, галасу, руху.)

3. Слово вчителя.

— Відомий російський письменник Даль переклав це оповідання на російську мову і видрукував в “Современике” за 1837 рік. Даль виставляв твори Квітки як зразок яскравого відтворення національного колориту. В. Белінському це оповідання дуже сподобалося ще при першому знайомстві з оригіналом, писаним українською мовою; прочитавши його вже вдруге у російському перекладі, відомий своєю вимогливістю критик написав: “Зрештою, ця повість — рішуче найкращий твір п. Основ'яненка, і ми знов прочитали її з давньою приємністю”.

ІІІ. Контрольна робота №3 (тести) за творчістю І.П. Котляревського та Г. Квітки-Основ'яненка.

ІV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання. Прочитайте драму Т. Шевченка “Назар Стодоля”.

УРОК 32

Тема. Урок-підсумок. Твори, які найбільше запам'яталися.

Мета: разом із учнями підсумувати роботу протягом I семестру, звернувши увагу на труднощі, з якими вони зіткнулися, відзначити позитивні моменти, успіхи в учнівській творчості, в оволодінні теоретичним матеріалом; обговорити твори, які найбільше запам'яталися; розвивати критичність і самокритичність мислення, виховувати повагу до літературної спадщини, бажання читати художні твори.

Навчальне видання

Грабовська Олександра Миколаївна
Дідух Алла Романівна

УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

9 клас

I семестр

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Надія Бульчак*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Тетяни Золоєдової*

Підписано до друку 08.12.2009. Формат 60x84/16. Папір друкарський.
Гарнітура Прагматика. Умовн. друк. арк. 14,88. Умовн. фарбо-відб. 14,88.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com